

LAUSUNTO

Helsinki 16.10.2024

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta

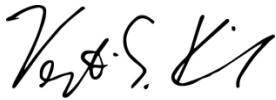
Viite: HE 125/2024 vp

Asia: Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle kansaneläkelain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain sekä eräiden muiden etuuslakien muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteiden poliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 250 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä lähes 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: edunvalvontapäällikkö Anne Perälähti, anne.peralahti@soste.fi, p. 050 411 1734

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

SOSTEn lausunto

SOSTE kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle kansaneläkelain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain sekä eräiden muiden etuuslakien muuttamisesta.

Esityksen mukaan kansaneläkkeen, takuueläkkeen, sairauspäivärahan, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaetuuksien, eläkettä saavan hoitotuen ja työttömyysturvan alaikäraja nostettaisiin 16 vuodesta 18 vuoteen. Muutoksella ikärajat saatettaisiin vastaamaan ajankohtaa, jolloin nuoren oppivelvollisuus viimeistään päättyy. Vanhempien elatusvelvollisuus jatkuisi siihen saakka, kun nuori täyttää 18 vuotta.

SOSTE ei kannata alaikärajan nostoa

SOSTE kannattaa yleisesti ottaen tavoitetta selkeyttää nykyistä etuusjärjestelmää. SOSTE kuitenkin näkee ongelmia ehdotuksessa, joka heikentäisi kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien nuorten ja heidän perheidensä asemaa. Tämän vuoksi SOSTE ei tue ehdotusta nostaa etuuksien alaikäraja 16 vuodesta 18 vuoteen.

Esitetyt muutokset heikentäisivät erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien nuorten, kuten vammaisten ja pitkäaikaissairaiden, tilannetta. Esityksellä olisi negatiivisia vaikutuksia näiden nuorten mahdollisuuksiin kouluttautua ja päästä kiinni työelämään, sekä heidän perheidensä toimeentuloon.

Perheillä, joissa on pitkäaikaissairas, vammainen tai erityistä tukea tarvitsevia nuori, ilmenee usein taloudellisia haasteita ja pienituloisuutta. Taloudellisten vaikeuksia syventää esimerkiksi se, että toisen vanhemman on täytynyt vähentää työntekoa tai lopettaa se kokonaan lapsen tarvitseman hoidon vuoksi. Ikärajan nosto heikentää vammaisten ja pitkäaikaissairaiden nuorten perheiden toimeentuloa ja lisää toimeentulotuen tarvetta. Esitys on vastoin toimeentulotuen kokonaisuudistuksen tavoitetta, jonka tarkoituksena on vähentää toimeentulotuen saajien määrää.

Heikoimmassa asemassa olevat nuoret tarvitsevat tukea koulu- ja työelämäpolulle

Hallitusohjelman kirjaukset osatyökykyisten ja vammaisen ihmisten osallisuuden vahvistamisesta työelämässä ovat ristiriidassa esityksen kanssa. Kuntoutusraha on motivoinut nuoria hakeutumaan koulutukseen ja suorittamaan toisen asteen tutkinnon. Jos kuntoutusraha poistetaan 16–17-vuotiailta, heidän mahdollisuutensa hakeutua koulutukseen, kuntoutua, työllistyä ja osallistua yhteiskuntaan heikkenee.

Vammaiset ja pitkäaikaissairaajat nuoret ovat jo lähtökohtaisesti epäedullisessa asemassa koulutuksessa, työelämässä ja toimeentulossa. Lisäksi heillä on usein ylimääräisiä kuluja vamman tai sairauden vuoksi.

Esitys vaikeuttaa näiden nuorten itsenäistymistä sekä opiskelua toisella paikkakunnalla. Vammaisilla ja pitkäaikaissairailta nuorilla on heikommat mahdollisuudet opiskella kotipaikkakunnalla, koska kaikki oppilaitokset eivät voi tarjota heille erityistä tukea opintoihinsa. Siksi monet nuoret joutuvat asumaan erillään perheestään toisella paikkakunnalla. Vaikka asuminen ja oppimateriaalit ovat maksuttomia, jää nuoren ja hänen perheensä vastuulle muut välttämättömät menot mm. ruoka- ja matkakulut. Opintotuki ei riitä kattamaan näitä menoja. Vammaisetuudet on tarkoitettu lähtökohtaisesti lääkkeistä ja kuntoutuksesta aiheutuviin menoihin. Opintolainan ottaminen on monella tapaa riski, koska työllistymisen näkymät ovat heikommat kuin muilla nuorilla ja opintolainan takaisinmaksu voi olla siksi haastavampaa. Vammaiset nuoret eivät myöskään yleensä työskentele opintojensa ohella. Heidän tilanteensa on siis monin tavoin heikompi verrattuna muihin nuoriin, ja tämä esitys uhkaa syventää sitä entisestään.

Kuntoutusrahan ikärajan nosto lisää riskiä syrjäytyä koulutuksesta ja työelämästä

Tutkimusten mukaan kuntoutusraha on ollut tehokas tapa auttaa nuoria työelämään siirtymisessä ja vähentänyt työkyvyttömyyseläkkeen tarvetta. Kuntoutusrahan maksaminen on motivoinut nuoria hakeutumaan kuntoutukseen ja suorittamaan valmennuksen loppuun. Nyt riskinä on, että osa heistä jättäytyy palvelun ulkopuolelle tai keskeyttää sen, jolloin polku opintoihin ja työelämään ei avaudu tai se katkeaa. Kuntoutusrahan ikärajan nosto saattaa pahimmillaan lisätä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä.

Samanaikaisesti eduskunnassa on vireillä hallituksen esitys, jossa nuorten pääsyä ammatilliseen kuntoutukseen rajattaisiin aiempaa harvemmille nuorille (HE 124/2024 vp). Nämä muutokset yhdessä heikentävät haavoittuvassa asemassa olevien nuorten mahdollisuuksia kuntoutua ja kiinnittyä työelämään. SOSTE haluaa muistuttaa, että nuorten syrjäytymisestä ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisestä aiheutuvat kustannukset yhteiskunnalle ovat merkittävät.

SOSTE korostaa, että päätöksenteossa on kaikin tavoin pyrittävä turvaamaan heikoimmassa asemassa olevien lasten ja heidän perheidensä yksilölliset erityistilanteet ja toimeentulon edellytykset, jotta estetään eriarvoisuuden syntyminen ja syveneminen.